

KAPITAŁ LUDZKI
 NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

 Projekt współfinansowany przez
 Unię Europejską w ramach
 Europejskiego Funduszu
 Społecznego

UNIA EUROPEJSKA
 EUROPEJSKI
 FUNDUSZ SPOŁECZNY

Nazwa przedmiotu		Kod ECTS	
Wiedza o współczesnym języku polskim		8.0.11649	
Nazwa jednostki prowadzącej przedmiot			
Zakład Języka Polskiego			
Studia			
wydział	kierunek	poziom	pierwszego stopnia
Wydział Filologiczny	Filologia polska	forma	stacjonarne
		moduł	dziennikarstwo i wiedza o mediach, edytorska, nauczycielska
		specjalnościowy	
		specjalizacja	wszystkie
Nazwisko osoby prowadzącej (osób prowadzących)			
dr hab. Ewa Badyda, profesor uczelni; dr hab. Izabela Kępka, profesor uczelni; dr Joanna Ginter; dr Dagmara Maryn-Stachurska; dr Katarzyna Borkowska; prof. dr hab. Bożena Matuszczyk-Podgórska; prof. dr hab. Jolanta Kowalewska-Dąbrowska; dr hab. Hanna Makurat-Snuzik, profesor uczelni; dr hab. Lucyna Warda-Radys, profesor uczelni; dr hab. Róża Wosiak-Śliwa, profesor uczelni; dr hab. Beata Milewska, profesor uczelni; dr Beata Jędrzejczak; dr Justyna Pomierska			
Formy zajęć, sposób ich realizacji i przypisana im liczba godzin		Liczba punktów ECTS	
Formy zajęć		14	
Wykład, Ćw. audytoryjne		Semestr 1:	
Sposób realizacji zajęć		15 godzin - udział w wykładzie;	
zajęcia on-line, zajęcia w sali dydaktycznej		30 godzin - udział w ćwiczeniach (fonetyka z fonologią);	
Liczba godzin		30 godzin - przygotowanie do zajęć i do kolokwium zaliczeniowego.	
Ćw. audytoryjne: 120 godz., Wykład: 60 godz.		Razem: 75 godzin = 3 ECTS.	
		Semestr 2:	
		15 godzin - udział w wykładzie;	
		30 godzin - udział w ćwiczeniach (słowotwórstwo);	
		?? godzin - ????	
		Razem: 75 godzin = 3 ECTS.	
		Semestr 3:	
		15 godzin - udział w wykładzie;	
		30 godzin - udział w ćwiczeniach (fleksja);	
		?? godzin - ????	
		Razem: 75 godzin = 3 ECTS.	
		Semestr 4:	
		15 godzin - udział w wykładzie;	
		30 godzin - udział w ćwiczeniach (fonetyka z fonologią);	
		?? godzin - ????	
		?? godzin - przygotowanie do egzaminu i sam egzamin.	
		Razem: 125 godzin = 5 ECTS.	
Termin realizacji przedmiotu			
2022/2023 zimowy			
Status przedmiotu		Język wykładowy	

obowiązkowy	polski
Metody dydaktyczne - Analiza zdarzeń krytycznych (przypadków) - Dyskusja - Praca w grupach - Rozwiązywanie zadań - Wykład konwersatoryjny - Wykład problemowy - Wykład z prezentacją multimedialną	Forma i sposób zaliczenia oraz podstawowe kryteria oceny lub wymagania egzaminacyjne
	Sposób zaliczenia - Zaliczenie na ocenę - Egzamin
	Formy zaliczenia - egzamin pisemny z pytaniami (zadaniami) otwartymi - egzamin pisemny testowy - egzamin pisemny (dłuższa wypowiedź pisemna / rozwiązanie problemu) - kolokwium - wykonanie pracy zaliczeniowej (analiza językowa tekstu)
	Podstawowe kryteria oceny Warunkiem przystąpienia do egzaminu jest zaliczenie wykładu (we wszystkich semestrach) oraz ćwiczeń z fonetyki i fonologii, słowotwórstwa, fleksji i składni. Student otrzymuje zaliczenie wykładu na podstawie: • obecności i odpowiedzi na pytania kontrolne (100%) Student otrzymuje zaliczenie ćwiczeń na podstawie: • obecności na zajęciach i czynnego w nich udziału (20%), • systematycznego przygotowywania (w formie ustnej i pisemnej) zagadnień wskazanych przez prowadzącego (20%), • kolokwium zaliczeniowego (60%). Student uzyskuje zaliczenie egzaminu na podstawie: • testu z pytaniami otwartymi / zamkniętymi / dłuższej wypowiedzi pisemnej (rozwiązywanie problemu)

Sposób weryfikacji założonych efektów uczenia się

zakładany efekt uczenia się	czynny udział w zajęciach	kolokwium	praca zaliczeniowa	egzamin
Wiedza				
K_W05	+	+	+	+
K_W06	+	+	+	+
Umiejętności				
K_U02	+	+	+	+
K_U05	+	+	+	+
K_U07	+	+	+	+
Kompetencje społeczne				
K_K02	+	+	+	+

Określenie przedmiotów wprowadzających wraz z wymogami wstępnymi
A. Wymagania formalne

Brak wymagań formalnych.

B. Wymagania wstępne

Brak wymagań wstępnych.

Cele kształcenia

Celem wykładu jest: zapoznanie studentów z zagadnieniami systemu gramatycznego współczesnego języka polskiego (fonetyka z fonologią, słowotwórstwo, fleksja, składnia).

Cele ćwiczeń:

Fonetyka z fonologią: zapoznanie studentów ze zjawiskami fonetycznymi i fonologicznymi odmiany ogólnej współczesnego języka polskiego w wymiarze praktycznym. Kształcenie umiejętności analizy głoskowej ciągów fonicznych, ćwiczenie zapisu fonetycznego i fonologicznego wyrazów i wypowiedzi.

Słowotwórstwo: opis systemu relacji formalno-semantycznych, w jakie wchodzi wyrazy względem innych wyrazów stanowiących ich podstawy słowotwórcze, poznanie modeli słowotwórczych stanowiących podstawę tworzenia jednostek słownikowych w aspekcie synchronicznym. Kształcenie praktycznej umiejętności analizy słowotwórczej derywatów.

Fleksja: poszerzenie i ugruntowanie wiedzy na temat zasad działania języka polskiego. Dostarczenie narzędzi do analizy morfologicznej wypowiedzi

językowych.

Składnia: uświadomienie uczestnikom zajęć istnienia różnych koncepcji analizy składniowej (składnia tradycyjna, formalna i semantyczna).

Kształcenie umiejętności analizy wypowiedzenia według wybranych przez Prowadzącego założeń.

Treści programowe

A. Problematyka wykładu:

Wstęp do wiedzy o współczesnym języku polskim: Diakryty, znaki i komunikaty a funkcje: dystynktywna (diakrytyczna), semantyczna i informacyjna. Fonem a litera. Morfem a leksem. Wypowiedzenie i tekst. Mowa i pismo. Podstawowe informacje o piśmie. Alfabet fonetyczny, transkrypcja fonetyczna. Podstawy artykulacji. Klasyfikacja artykulacyjna głosek, elementy klasyfikacji audytywnej i akustycznej. Zasady poprawnej wymowy polskiej, wybrane błędy fonetyczne. Samogłoski i spółgłoski w aspekcie artykulacyjnym, akustycznym, audytywnym i funkcjonalnym. Zmiany w stanie głoskowym wyrazu: upodobnienie, rozpodobnienie, redukcja, epenteza, metateza. Typy upodobnień w języku polskim. Cechy prozodyczne: akcent, intonacja, iloczas. Charakterystyka akcentu w języku polskim. Złożone jednostki fonetyczne: sylaba, wyraz fonetyczny, fraza intonacyjna. Fonem a głoska. Fonemy i ich warianty; typy wariantów fonemów. Cechy dystynktywne w języku polskim. System fonologiczny współczesnej polszczyzny w porównaniu z systemem minimalnym. Podstawowe różnice pomiędzy wybranymi systemami fonologicznymi (np. Stiebera, Jassem, Laskowskiego) i źródła rozbieżności między nimi. Podstawy transkrypcji fonologicznej. Podzielność morfologiczna, fleksyjna i słowotwórcza wyrazów. Morfemy oraz ich klasyfikacja funkcjonalna i dystrybucyjna. Morfem a morf i allomorf. Morfem a morfonem. Typy alternacji. Analiza morfologiczna form wyrazowych. Parafraza słowotwórcza. Temat słowotwórczy i formant. Derywacja słowotwórcza i jej typy ze względu na formę formantu słowotwórczego. Funkcje formantu słowotwórczego i typy derywatów ze względu na funkcje formantu. Znaczenie kategoriale derywatów, kategorie i typy słowotwórcze. Rodziny (gniazda) słowotwórcze. Zrosty i złożenia właściwe (w tym jednostronnie motywowane i quasi-złożenia). Formalna i funkcjonalna charakterystyka kategorii morfologicznych: liczby, rodzaju, przypadku, trybu, osoby, finitywności, czasu, aspektu, stopnia. Podstawowe pojęcia paradygmatyki fleksyjnej: forma fleksyjna, temat fleksyjny, flektyw, paradygmat. Formy fleksyjne syntetyczne i analityczne. Typy paradygmatów we współczesnej polszczyźnie. Fleksyjna charakterystyka poszczególnych części mowy. Części mowy w aspekcie semantycznym, morfologicznym i syntaktycznym. Wybrane klasyfikacje części mowy. Nieodmienne części mowy. Opis formalny, funkcjonalny i semantyczny wypowiedzenia. Modalność wypowiedzenia, jej rodzaje i wykładniki. Typy wypowiedzeń: zdanie, równoważnik zdania, zawiadomienie i wykrzyknienie. Typy związków składniowych (linearne, strukturalne i semantyczne). Związki linearne a struktura tematyczno-rematyczna wypowiedzenia. Typy związków strukturalnych. Opis wypowiedzenia w składni tradycyjnej, funkcjonalnej i semantycznej. Struktura gramatyczna tekstu.

B. Problematyka ćwiczeń:

Fonetyka z fonologią: Budowa i funkcjonowanie narządów mowy. Pojęcie głoski. Alfabet fonetyczny. Analiza głoskowa wyrażenia. Zależności pomiędzy mową a pismem; różnice między mową a pismem (w zakresie dźwięczności, miękkości i zmiękczenia; funkcja litery i). Transkrypcja fonetyczna wyrazów i ciągów fonicznych. Charakterystyka artykulacyjna głosek polskich. Głoski i grupy głosek uwarunkowane pozycyjnie. Realizacja ortograficznego <ę>, <a> i wtórnej nosowości w połączeniach typu spółgłoska nosowa przed szczelinową. Zjawiska koartykulacji – upodobnienia i uproszczenia. Wymowa regionalna. Akcent w języku polskim (charakterystyka polskiego akcentu, odstępstwa od typowego akcentu, wyrazy ortotoniczne i klityki). Głoska a fonem. Fonemy i ich allofony. Cechy fonologiczne i niefonologiczne głosek. Transkrypcja fonologiczna wyrazów.

Słowotwórstwo: Pojęcie derywatu synchronicznego. Człony derywatu. Typy podstaw słowotwórczych. Typy formantów. Derywaty właściwe i derywaty asocjacyjne. Parafraza słowotwórcza. Znaczenie realne a słowotwórcze derywatu. Wartość kategoriale, typ słowotwórczy, kategoria słowotwórcza. Problem kierunku motywacji i wielomotywacyjności. Klasyfikacja derywatów ze względu na funkcje formantów: derywaty tautologiczne, derywaty transpozycyjne, derywaty mutacyjne, derywaty modyfikacyjne. Kategorie słowotwórcze rzeczownika. Rodziny (gniazda) słowotwórcze. Zrosty i złożenia właściwe. Skrótozwoje. Słowotwórstwo przymiotników, czasowników, przysłówków.

Fleksja: Formalna i funkcjonalna charakterystyka kategorii morfologicznych: liczby, rodzaju, przypadku, trybu, osoby, finitywności, czasu, aspektu, stopnia. Podstawowe pojęcia paradygmatyki fleksyjnej: forma fleksyjna, temat fleksyjny, flektyw, paradygmat. Formy fleksyjne syntetyczne i analityczne. Typy paradygmatów we współczesnej polszczyźnie. Fleksyjna charakterystyka poszczególnych części mowy. Części mowy w aspekcie semantycznym, morfologicznym i syntaktycznym. Wybrane klasyfikacje części mowy. Nieodmienne części mowy.

Składnia: Pojęcie składni w różnych perspektywach i płaszczyznach opisu. Podstawowe jednostki składniowe: wypowiedzenie, zdanie. Typy wypowiedzeń niezdanowych: równoważnik zdania, zawiadomienie, wykrzyknienie. Organizacja wypowiedzenia jako jednostki o funkcji komunikatywnej: struktura semantyczno-logiczna, struktura syntaktyczna. Budowa semantyczna wypowiedzeń: struktura predykatowo-argumentowa, temporalizacja, modalność, referencja. Budowa formalna wypowiedzeń: pojęcie składnika, granice składników (ćwiczenia w segmentacji wypowiedzeń). Analiza składniowa zdania pojedynczego w ujęciu tradycyjnym (metodą członów zdania). Pojęcie konotacji. Rola konotacji czasowników w wyznaczaniu schematu zdania. Sygnalizowanie zależności składniowych – opis powiązań między składnikami w ujęciu tradycyjnym (związek zgody, rządu i przynależności) oraz współczesnym (akomodacja syntaktyczna). Zdanie złożone: parataksa i hipotaksa. Klasyfikacja zdań złożonych.

Wykaz literatury

Na początku semestru prowadzący ustala zestaw lektur wymaganych do zaliczenia przedmiotu.

A. Literatura wymagana do ostatecznego zaliczenia zajęć (zdania egzaminu):

A.1. wykorzystywana podczas zajęć

Wykład:

- R. Grzegorzczkowska, Wstęp do językoznawstwa, Warszawa 2007.
- M. Wiśniewski, Zarys fonetyki i fonologii współczesnego języka polskiego, Toruń 1998 i nast.
- H. Jadacka, Akcent, [w:] Nowy słownik poprawnej polszczyzny, pod red. A. Markowskiego, Warszawa 1999 i nast., s. 1613-1615.
- Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia, pod red. R. Grzegorzczkowskiej, R. Laskowskiego, H. Wróbla, Warszawa 1984, wyd. 2 zmien. Warszawa 1998, t. 1-2.

- M. Bańko, Wykłady z polskiej fleksji, Warszawa 2002.
- J. Tokarski, Fleksja polska, Warszawa 2001.
- R. Grzegorzczkova, Wykłady z polskiej składni, Warszawa 1996.
- Z. Saloni, M. Świdziński, Składnia współczesnego języka polskiego, Warszawa 1985 i nast.

Fonetyka z fonologią:

- Badyda i S. Rzedzicka, Fonetyka języka polskiego w ćwiczeniach, Gdańsk 2008.
- M. Wiśniewski, Zarys fonetyki i fonologii współczesnego języka polskiego, Toruń 1998 i nast.

Słotwórstwo:

- R. Grzegorzczkova, Zarys słotwórstwa polskiego. Słotwórstwo opisowe, wyd. 3 popr, Warszawa 1979 i nast.

Fleksja:

- M. Bańko, Wykłady z polskiej fleksji, Warszawa 2002.

Składnia:

- R. Grzegorzczkova, Wykłady z polskiej składni, Warszawa 1996.
- Z. Saloni, M. Świdziński, Składnia współczesnego języka polskiego, Warszawa 1985 i nast.

A.2. studiowana samodzielnie przez studentaWstęp do wiedzy o współczesnym języku polskim:

- Encyklopedia języka polskiego, pod red. S. Urbańczyka i M.,. Kucaty, wyd. 3 popr., Wrocław 1999 i nast.
- Encyklopedia językoznawstwa ogólnego, pod red. K. Polańskiego, wyd. 2 popr. i uzupeł., Wrocław 1999 i nast.

Fonetyka z fonologią:

- Ostaszewska, J. Tambor, Fonetyka i fonologia współczesnego języka polskiego, Warszawa 2000 i nast.
- B. Dunaj, Zasady poprawnej wymowy polskiej, „Język Polski” LXXXVI, 2006, z. 3, s. 161– 172.

Słotwórstwo:

- R. Grzegorzczkova, J. Puzynina, Słotwórstwo, [w:] Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia, pod red. R. Grzegorzczkovej, R. Laskowskiego, H. Wróbla, wyd. 2 zmien. Warszawa 1998, t. 2, s. 361- 583.
- B. Kreja, Wybrane problemy polskiego słotwórstwa, Gdańsk 1985.

Fleksja:

- Fleksja, [w:] Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia, pod red. R. Grzegorzczkovej, R. Laskowskiego, H. Wróbla, Warszawa 1984, wyd. 2 zmien. Warszawa 1998, rozdz. III.

Składnia:

- Z. Klemensiewicz, Zarys składni polskiej, wyd. 2 rozsz., Warszawa 1957.

B. Literatura uzupełniającaWstęp do wiedzy o współczesnym języku polskim

- Nagórko, Zarys gramatyki polskiej (ze słotwórstwem), wyd. 3 rozszerzone, Warszawa 1998 i nast.
- Współczesny język polski, pod red. J. Bartmińskiego, Lublin 2001.

Fonetyka z fonologią:

- J. Strutyński, Fonetyka. Fonologia, [w:] tegoż: Gramatyka polska, Kraków 1997, s. 28–116.

Słotwórstwo:

- R. Grzegorzczkova, J. Puzynina, Słotwórstwo współczesnego języka polskiego, Warszawa 1979.
- H. Jadacka, System słotwórczy polszczyzny (1945-2000), Warszawa 2001.

Fleksja:

- J. Tokarski, Fleksja polska, Warszawa 2001.

Składnia:

- Gramatyka współczesnego języka polskiego, red. nauk. S. Urbańczyk, Składnia, pod red. Z. Topolińskiej, Warszawa 1984.
- Części mowy. Współczesna polszczyzna, t. 6, red. J. Bartmiński, M. Nowosad-Bakalarczyk, Lublin 2003.
- S. Jodłowski, Podstawy polskiej składni, Warszawa 1976 i nast.
- M. Grochowski, Projekt klasyfikacji syntaktycznej polskich leksemów nieodmiennych, „Polonica”, t. X, 1984, s. 73-97.

Kierunkowe efekty uczenia się	Wiedza
K_W05, K_W06 K_U02, K_U05, K_U07 K_K02	Student: K_W05 - ma świadomość uwarunkowań społecznych i kulturowych zjawisk z zakresu systemu językowego; K_W06 - ma uporządkowaną wiedzę, dotyczącą metod analizy i interpretacji zjawisk fonetycznych, fonologicznych, słotwórczych, fleksyjnych i składniowych we współczesnej polszczyźnie.
	Umiejętności Student: K_U02 - potrafi wyszukiwać, analizować, oceniać i selekcjonować informacje z zakresu fonetyki, fonologii, słotwórstwa, fleksji i składni we współczesnym języku polskim, z wykorzystaniem źródeł mówionych i pisanych, dostępnych we wszystkich mediach;

K_U05 - ma językowe kompetencje, wystarczające do przygotowania prac pisemnych oraz wystąpień w języku polskim o różnej formie, celu, objętości i stylu, z wykorzystaniem podstawowych metodologii oraz źródeł;
K_U07 - potrafi zweryfikować i ocenić poziom swoich kompetencji oraz rozumie potrzebę ciągłego dokształcania się i rozwoju zawodowego w zakresie współczesnego języka polskiego.

Kompetencje społeczne (postawy)

Student:

K_K02 - efektywnie organizuje swoją pracę na obszarze współczesnego języka polskiego i krytycznie ocenia stopień jej zaawansowania.

Kontakt

ewa.badyda@ug.edu.pl